Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

01.11.2019

SM1927963
Asiaryhmä
Asianro

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta

K 3/2019 vp Hallituksen vuosikertomus 2018, K 13/2019 vp

Harmaan talouden torjunta

Nykyisessä Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan toimenpideohjelmassa (2016-2020) on ollut 20 erillistä hanketta. Näistä hankkeista kokonaan valmistuneita on 14 kappaletta. Kaksi hankkeista on arvioitu olevan 90-95 prosenttisesti valmiina ja neljän hankkeen on arvioitu olevan 70-85 prosenttisesti valmiita. Toimenpideohjelman voidaan katsoa olevan pitkälti jo valmis (liite 1). Joidenkin valmistuneiden hankkeiden osalta tulisi työtä jatkaa uudessa toimenpideohjelmassa. Tällä voidaan varmistaa jo tehdyn työn jalkauttaminen käytäntöön.

Viranomaisissa valtion tuottavuusohjelman soveltaminen on käytännössä vähentänyt myös harmaan talouden torjuntaan käytettäviä resursseja. Resurssileikkaukset ovat vaikeuttaneet moniviranomaisyhteistyön käytännön toteuttamista. Vaikuttavuuden kannalta epätasapainoinen viranomaisresursointi tulee aiheuttamaan vajeen viranomaistoiminnan uskottavuuteen ja tehokkuuteen.

Poliisilla avoinna olevien talousrikosten juttumäärä on valtakunnassa korkeampi kuin koskaan ennen. Pääkaupunkiseudun poliisilaitosten talousrikosyksiköiden rekrytointiongelmat yhdistettynä korkeisiin juttumääriin ja lisääntyviin yli 24 kuukautta vanhoihin juttuihin ovat pahentaneet yksiköiden tilannetta. Pääkaupunkiseudun poliisilaitoksissa ei ole pidetty kiinni Poliisihallituksen määrittelemistä poliisilaitoskohtaisesta talousrikosyksiköiden resursoinnista. Tämä on ollut osaltaan vaikuttamassa tilanteen kehittymiseen (liite 2).

Joissakin poliisilaitoksissa on perustettu talous- ja petosrikosyksiköitä. Tällaisen kehityksen vaarana on, että tutkinta painottuu tavallisiin petos- ja kavallusjuttuihin talousrikosjuttujen ja niihin kohdennettujen resurssien kustannuksella. Talousrikosyksiköissä pitäisi tutkia yrityksiin (kirjanpitovelvollisen toiminnassa) liittyviä rikosasioita ei yksittäisten ihmisten tekemiä petosasioita. Perusrikostutkinta on ongelmissa omien resurssihaasteidensa kanssa. Perusrikostutkinnan ongelmat ovat heijastuneet ja heijastuvat talousrikostorjuntaan. Kehityskulku vaikeuttaa reaaliaikaista moniviranomaisyhteistyötä harmaan talouden ja talousrikostorjunnan osalta.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Suunnitelmallisesta moniviranomaistoiminnasta on olemassa pilotoitu malli, jota tulisi kehittää tietojohtoiseen (tietoon perustuva johtamismalli) suuntaan.

Harmaa talous - talousrikollisuus tilannekuvaa pitää yllä tilannekuvantoimituskunta, joka koostuu eri ministeriöiden ja virastojen edustajista. Tilannekuvatoiminto kokoaa nykyään yhteen kymmenien eri viranomaisten tuottamaa tietoa harmaan talouden ja talousrikollisuuden ilmiöistä. Tätä kautta koottua tietoa on mahdollista käyttää strategisen päätöksenteon tueksi. Valvontaan valittavat viranomaiskohteet voidaan tunnistaa Harmaan talouden selvitysyksikön suunnittelupalvelun avulla. Tällaisen menettelytavan luominen edellyttää, että kaikilla keskeisillä harmaan talouden torjunnan viranomaisilla on riittävät tiedonsaantioikeudet velvoitteidenhoitoselvitysten saamiseksi.

Harmaan talouden toimenpideohjelmassa viranomaisten tietojensaantioikeuksia on systemaattisesti parannettu. Tiedon avulla torjuntatoimenpiteitä voidaan jatkossa kohdentaa entistä aikaisemmin jo lupaprosessivaiheessa. Lisäksi valvonta voidaan kohdentaa tiedon avulla riskiperusteisesti. Tulevaisuudessa vaikuttavuus voidaan varmistaa entistä paremmin olemassa olevan tiedon ja uskottavan viranomaistoiminnan avulla.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan kannalta on olennaista, että tätä tehtävää varten olevia viranomaisresursseja ryhdytään jatkossa seuraamaan. Resurssiseuranta tulee ulottaa koko viranomaisketjuun, koska resursoinnin tulee olla tasapainossa. Mikäli yhden viranomaisen resursointi yllättäen poikkeaa sovitusta, sillä on käytännössä heijastevaikutus toisiin viranomaisiin. Resursoinnin seuranta on mahdollista toteuttaa osana toimenpideohjelman seurantaa.

Majoitus- ja ravintola-alalla käytettäviä tyyppihyväksyttyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Ei lausuttavaa

Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Ei lausuttavaa

Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Harmaa talous -talousrikollisuus tilannekuvasivuston julkaisu käynnistettiin 12/2017 osana nykyistä toimenpideohjelmaa. Talousrikostorjunnan johtoryhmälle on säännöllisesti raportoitu asioiden etenemisestä. Sivusto on laadukas ja sitä on jatkuvasti kehitetty. Tilannekuvasivuston toimikunta koostuu monista eri viranomaisista ja se kykenee tuottamaan materiaalia varsin laaja-alaisesti. Työtä tulee jatkaa ja sivuston ylläpitämiseen tarvittavat varat on turvattava.

Tyyppihyväksyttyjen kassajärjestelmien käyttöönottoon liittyen on tehty laajat selvitykset nykyisen toimenpideohjelman aikana. Selvitysten perusteella on selvää, että digitaalisen kassajärjestelmän käyttöönotto tulee toteuttaa laaja-alaisesti eikä vain ravintola-alalla. Järjestelmä laaja-alainen tulee vähentämään

ohimyyntiä ja tätä kautta lisäämään verokertymää. Samalla se tulee parantamaan rehellisesti toimivien yrittäjien kilpailutilannetta. Hallitusohjelmassa on myös käyttöönottoa koskeva kirjaus.

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

Yrityksille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyy katvealueita (sosiaalivakuuttaminen; eläkkeet, työttömyysvakuuttaminen, ja tapaturmavakuuttaminen), joista on jo aikaisemmin laadittu viranomaisselvityksiä. Tietojensaantioikeuksien avulla voidaan varmistaa riittävien tietojen saanti päätöksenteon tueksi.

Ympäristörikosten ennalta estäminen ja riskiperusteisen tarkastuskäytännön luominen edellyttävät AVI: en ympäristölupaviranomaisille, ELY-keskusten valvontaa suorittaville ympäristöviranomaisille ja kuntien ympäristöviranomaisille oikeudet saada velvoitteidenhoitoselvityksiä.

Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimenpideohjelmaa ja strategiaa jatketaan myös vuoden 2020 jälkeen. Talousrikostorjunnan johtoryhmä on asettanut tätä tehtävää varten erillisen valmisteluryhmän tätä tehtävää varten. Työ on alustavasti aikataulutettu: valmistelukokoukset alkavat 12/2019, uusi päivitetty strategia 1/2020 ja uusi toimenpideohjelma 3/2020.

Hallitusohjelman liite 4 sisältää luettelon jo keskeisistä toimenpideohjelmaan tulevista hankkeista. Tämän lisäksi valmistellaan eri ministeriöiden virkamiestyönä mahdollisia muita hankkeita.

Toimenpideohjelmaan ehdotetut hankkeet tullaan esittelemään talousrikostorjunnan johtoryhmässä. Hyväksytyt hankkeet viedään päätettäväksi tällä hallituskaudella perustettavaan harmaan talouden torjunnan ohjausryhmään.

Poliisitarkastaja Juha Tuovinen

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.

Liitteet Liite 1 Toimenpideohjelma per 24.9.2019
Liite 2 poliisin talousrikostilasto

Lausunto SM1927963
Asiaryhmä
01.11.2019 Asianro

Jakelu
Eduskunta
Tarkastusvaliokunta

Tiedoksi
Sisäministeri Maria Ohisalo
Erityisavustaja Sami Kerman/SM
Kansliapäällikkö Ilkka Salmi
Osastopäällikkö Tero Kurenmaa
Ministerin sihteeri Jaana Söderman
Kansliapäällikön sihteeri Anna-Mari Kautto
oikeus@intermin.fi
poliisiosasto@intermin.fi